

Veldonderzoek vleermuizen en vogels

Westdijk 78 en 89A Mijnsheerenland

In opdracht van: DLV / Dhr. Kleinjan

20 oktober 2016

Colofon

© 2016 Laneco / DLV / Dhr. Kleinjan

Tekst en samenstelling: Ing. T. Brouwer
Projectleiding: Ir. D. van Pijkeren
Eindverantwoordelijk: Ir. D. van Pijkeren
Met medewerking van: R. Everstein & W. van Esch

Projectnummer: 84.16.01

In opdracht van: DLV / Dhr. Kleinjan

Wijze van citeren: Brouwer, T., 2016. Veldonderzoek vleermuizen en vogels Westdijk 78 en 89A te Mijnsheerenland. Laneco, Ede.

Contact: Laneco
Mastbos 25
6718 HA Ede
www.laneco.nl



Laneco is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd, gewijzigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Laneco noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Laneco is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Laneco. De opdrachtgever vrijwaart Laneco voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

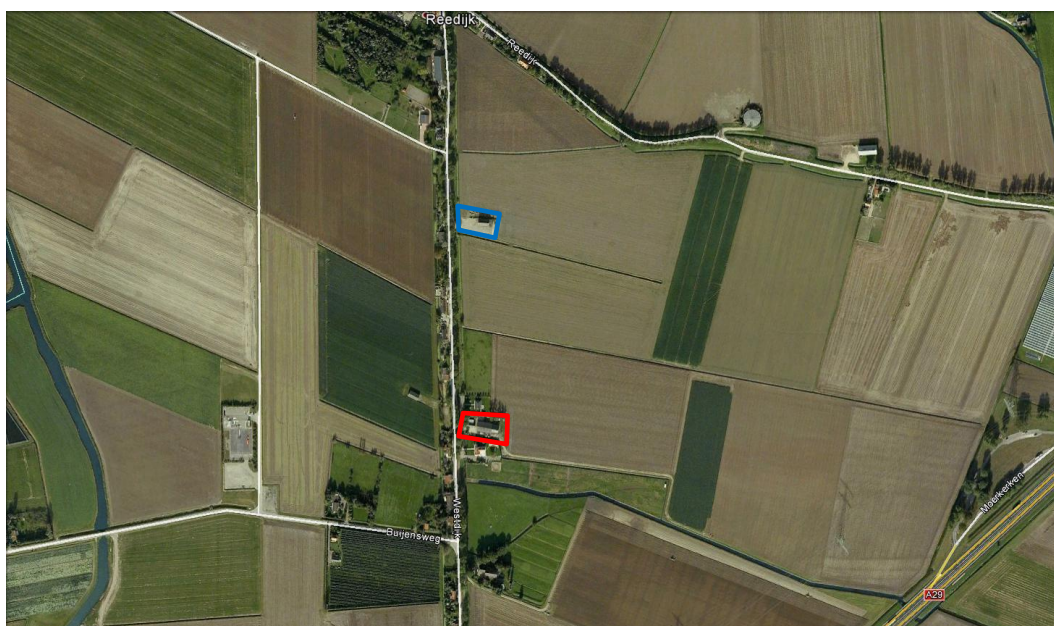
INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	AANLEIDING	5
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN	5
2	WETTELIJK KADER.....	8
2.1	FLORA- EN FAUNAWET	8
3	SOORTBESCHRIJVING	11
3.1	JAARROND BESCHERMDE VOGELSOORTEN	11
3.2	VLEERMUIZEN.....	12
4	ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE	13
4.1	ONDERZOEKSVRAAG	13
4.2	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	13
4.3	ONDERZOEKSRONDES.....	14
5	ONDERZOEKSRESULTATEN	15
5.1	HUISMUS.....	15
5.2	KERKUIL	16
5.3	VLEERMUIZEN.....	17
5.4	OVERIGE SOORTEN	19
6	CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES.....	20
6.1	CONCLUSIE.....	20
6.2	CONSEQUENTIES	21
BIJLAGE 1	LITERATUURLIJST.....	23
BIJLAGE 2	WAARNEMINGEN OP KAART.....	24

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Aan de Westdijk 89A te Mijnsheerenland (gemeente Binnenmaas, provincie Zuid-Holland) is de oprichting van een nieuw akkerbouwbedrijf voorzien. Om dit mogelijk te maken is men voornemens om de bestaande bebouwing op de percelen Westdijk 78 en 89A te slopen.



Globale ligging plangebied: Westdijk 78 (rode lijn) en Westdijk 89A (blauwe lijn) te Mijnsheerenland (luchtfoto: Google Earth).

Aequator Groen & Ruimte B.V. heeft tijdens een in maart 2016 uitgevoerde quick scan (Wetering & De Bonte, 2016) tientallen exemplaren van schubvaren aangetroffen op de vervallen woonboerderij aan de Westdijk 78. Daarnaast is geconstateerd dat de bebouwing binnen het plangebied mogelijk geschikt is als vaste rust- en/of verblijfplaats voor vleermuizen en dat de aanwezigheid van vaste rust- en/of verblijfplaatsen van vogels waarvan het nest jaarrond is beschermd (huismus en kerkuil) op voorhand niet is uit te sluiten. Laneco is daarom gevraagd om nader onderzoek te verrichten naar het gebruik van het plangebied door vleermuizen en jaarrond beschermde vogelsoorten.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN

Het plangebied bestaat uit de twee van elkaar gescheiden percelen Westdijk 78 en Westdijk 89A en ligt ten noorden van de bebouwde kom van Mijnsheerenland, in het overwegend open agrarische gebied tussen Oud Beijerland en de rijksweg A29.

De directe omgeving van het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit agrarische gronden. Langs de Westdijk staan woonhuizen en (voormalige) boerderijen en is opgaande begroeiing aanwezig in de vorm van bomenrijen en struweel.



Indrukken van het plangebied Westdijk 78 (boven) en Westdijk 89A (onder) te Mijnsheerenland (foto's Laneco).

Westdijk 78

Westdijk 78 bestaat uit een grotendeels vervallen woonboerderij met gemetselde muren en een pannendak dat aan de binnenkant is bekleed met riet. Het woonhuis is voorzien van een bovenverdieping, waarvan één van de ramen ontbreekt. Tegen de woonboerderij staat een stenen schuur met een golfplaten dak wat aan de binnenzijde is bedekt met isolatieplaten. Verder staat er op het perceel een houten schuurtje met een golfplaten dak. De rest van het perceel bestaat gedeeltelijk uit (half)verharding en gedeeltelijk uit begroeiing van (ruige) grasvegetatie en een bosje met soorten als gewone es en zwarte els. Langs de Westdijk staat naast het toegangspad van het perceel een grote treurwilg. Het perceel wordt van de naastliggende woonpercelen gescheiden door coniferenhagen.

Westdijk 89a

Op het perceel Westdijk 89A staat een schuur met gemetselde muren en een asbest dakbedekking. De schuur heeft over de hele lengte een zolder, maar deze is van buiten redelijk goed afgesloten doordat alle ramen zijn dichtgetimmerd. De rest van het perceel

is nagenoeg volledig verhard, alleen aan de noordzijde is een strook ruige grasvegetatie en wat opslag aanwezig.

Op Westdijk 89A wordt een nieuw akkerbouwbedrijf opgericht met een bouwvlak van ongeveer 1,5 hectare. Om deze realisatie mogelijk te maken wordt de huidige bebouwing op de percelen Westdijk 89A en Westdijk 78 gesloopt.

2 WETTELIJK KADER

2.1 FLORA- EN FAUNAWET

2.1.1 *Wettelijk kader*

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- Artikel 8: het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen;
- Artikel 9: het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen;
- Artikel 10: het is verboden beschermde diersoorten opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren;
- Artikel 12: Het is verboden eieren van beschermde diersoorten te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

2.1.2 *Procedurele gevolgen*

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Denk daarbij aan soorten zoals konijn, veldmuis, egel, ree, bruine kikker en kleine watersalamander. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden

uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast.

- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter en wild zwijn), geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is. Organisaties die geen gedragscode hebben moeten, voor ingrepen die leiden tot verstoring of aantasting van deze soorten, een ontheffing aan te vragen.
- beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten (o.a. das, boommarter) geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Dan is meestal een ontheffing van het ministerie van EZ nodig, met uitgebreide toetsing.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Afhankelijk van de ingreep en de soort kan dan een ontheffing noodzakelijk zijn. Ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingreep vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dient plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Vaak worden hierbij mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd.

Uit uitspraken van de Raad van State blijkt dat volgens Europese richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn) het verlenen van een ontheffing voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn alleen mogelijk is onder een beperkt aantal voorwaarden. Ontheffingen van de Flora- en faunawet worden alleen verleend als de volgende voorwaarden van toepassing zijn:

Alle soorten:

- Er zijn geen alternatieven;
- Het duurzaam voortbestaan van de populatie is niet in het geding.

Voor soorten van Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet:

- Er is sprake van een bij de wet genoemd belang.

Voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn:

- Ter bescherming van de wilde flora en fauna en instandhouding van natuurlijke habitats;
- De volksgezondheid, de openbare veiligheid in het geding is;
- Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Voor vogels gelden voorwaarden uit de Vogelrichtlijn:

- De volksgezondheid en de openbare veiligheid in het geding is;
- Veiligheid van het luchtverkeer in het geding is;
- Ter bescherming van flora en fauna.

Uit een uitspraak van Raad van State (juli 2012) blijkt dat in alle gevallen dat het overtreden van de artikelen 10 en 11 van de Flora- en faunawet niet kan worden voorkomen door mitigatie, bij het ministerie een ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Artikel 2 van de Flora- en faunawet is een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 SOORTBESCHRIJVING

3.1 JAARROND BESCHERMDE VOGELSOORTEN

Van een aantal vogelsoorten, waaronder huismus en kerkuil, zijn de nesten en nestlocaties (verblijfplaatsen) het gehele jaar door beschermd. Deze jaarrond beschermde vogelsoorten zijn onderverdeeld in vier categorieën:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden (voorbeeld: huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, (voorbeeld: kerkuil).
4. Vogels die jaar op jaar gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks een nest bouwen (voorbeeld: ransuil).

De vogels uit deze categorieën zijn meestal zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar. Door de leefwijze van deze soorten is het niet mogelijk om bij directe verstering van de nesten te voldoen aan de bepalingen uit de Flora- en faunawet. Deze gewijzigde lijst van jaarrond beschermde vogels is in september 2009 door het ministerie van LNV gepubliceerd.

Alle vogels zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet (Bijlage 3 Flora- en faunawet en Vogelrichtlijn).

Huisumus

De huismus is een standsoort in Nederland. De populatie van deze soort is in de laatste tientallen jaren gehalveerd door een afname van geschikt leefgebied en broedplaatsen. De huismus leeft in en nabij menselijke bebouwing, zowel in als buiten de bebouwde kom. Het dier bouwt zijn nest in of tegen bebouwing (in een dichte klimop bijvoorbeeld). Er moet altijd voldoende voedsel en schuilgelegenheid (dichte bosschages) nabij de nestplaats aanwezig zijn.

Kerkuil

De kerkuil is ook een soort die jaarrond in en nabij zijn nestplek verblijft. De kerkuil is weliswaar territoriaal, maar een verder erg stille vogelsoort die moeilijk vast te stellen is. De trend van de soort is vanwege het vele onderzoek in nestkasten goed in beeld, en positief. Het merendeel van de kerkuilen in Nederland broedt in kasten in open bebouwing. Soms wordt de soort ook elders aangetroffen.

3.2 VLEERMUIZEN

Alle vleermuissoorten, hun verblijfplaatsen en belangrijke onderdelen van het leefgebied zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet, volgens tabel 3 van deze wet en bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die aan de hand van echolocatie hun positie bepalen. Deze nachtdieren verblijven overdag in besloten ruimtes. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruik maken.

Ook is er onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz.) of bomen (in holten, achter de bast). Een groot aantal soorten, ook soorten die 's zomers in boomholten verblijven, overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders.

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet (Tabel 3 Flora- en faunawet en bijlage IV Habitatrichtlijn).

Vanaf begin april komen vleermuizen te voorschijn uit hun winterverblijven, afhankelijk van het weer, de ene soort wat later dan de andere. Van half mei tot half juli vormen de vleermuizen kraamkolonies waarin de jongen worden geboren en grootgebracht. De mannetjes verblijven dan apart in kleinere groepen. Vanaf half augustus tot september, in het paarseizoen, vallen de kraamkolonies uiteen en trekken sommige soorten vleermuizen uit hun voortplantingsgebied weg, terwijl andere soorten nooit ver vliegen tussen zomer en winter verblijf. In deze periode paren de meeste vleermuissoorten. Vanaf oktober gaan de verschillende soorten in winterslaap, waarbij de ene soort zich eerder terugtrekt in zijn winterverblijf dan de andere (Helmer, 1988).

Omdat de soorten vaak jarenlang gebruik maken van vaste aanvliegroutes tussen verblijfsplaats en foerageergebied, kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied.

4 ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE

4.1 ONDERZOEKSVRAAG

Doel van dit onderzoek is om na te gaan of de voorgenomen ingreep gevolgen heeft voor beschermde soorten vleermuizen, kerkuil en huismus. Als effecten op deze beschermde soorten zodanig zijn dat belangrijke onderdelen van het leefgebied of verblijfplaatsen (indirect) verloren gaan, dan moet over het algemeen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet voor de ingreep worden aangevraagd.

4.2 ONDERZOEKSMETHODIEK

4.2.1 *Huisemus*

Het onderzoek naar de aanwezigheid van huismus is tijdens het broedseizoen uitgevoerd. Onderzoek vond plaats door:

- Territoriumgedrag te onderzoeken (roepende mannetjes).
- Te luisteren naar roepende jongen op geschikte plaatsen.

Aangezien de opdrachtverlening voor het uit te voeren onderzoek tegen het einde van het broedseizoen is gegeven, was er een grotere onderzoeksinspanning nodig om de aanwezigheid van huismus vast te stellen. Het onderzoek is uitgevoerd conform de Soortenstandaard voor huismus (RVO, 2014), door in de periode 10 maart tot en met 20 juni vier rondes uit te voeren naar de aanwezigheid van huismus in het plangebied.

4.2.2 *Kerkuil*

Op de bovenverdieping van de woonboerderij (Westdijk 78) is een kerkuilenkast aanwezig. In het verleden heeft kerkuil gebruik gemaakt van deze kast. Omdat het niet zeker is of de kast nog steeds wordt gebruikt, is tijdens alle onderzoeksrondes gelet op de aanwezigheid van kerkuil in en rondom deze kast. Tijdens de huismus- en vleermuisrondes is gezocht naar individuen en sporen (braakballen en krijtstrepen) van kerkuil in en rond de gebouwen, en tijdens de vleermuisrondes is gelet op activiteit van kerkuil in en rondom het plangebied.

4.2.3 *Vleermuizen*

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Petterson D240X). Batdetectors vertalen de voor mensen onhoorbare sonargeluiden van vleermuizen in hoorbare geluiden. Vleermuizen zijn op naam gebracht door interpretatie van het ritme en de klank van hun sonargeluid, gecombineerd met zichtwaarnemingen van vliegstyl en grootte.

Kraamseizoen

Er zijn vanwege de grootte van het plangebied twee volledige onderzoeks rondes uitgevoerd in het zomerseizoen van 2016 om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden, zomerverblijven en kraamkolonies te onderzoeken. Omdat het plangebied uit twee van elkaar gescheiden percelen bestaat zijn er twee aparte avondbezoeken uitgevoerd. Het avondonderzoek op Westdijk 78 is door twee personen uitgevoerd en het avondonderzoek op Westdijk 89A door één persoon. Omdat vleermuizen 's ochtends enige tijd zwermen is het ochtendonderzoek uitgevoerd door één persoon.

Paarseizoen

Er zijn in de nazomer van 2016 twee onderzoeks rondes uitgevoerd om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden en paarplaatsen te onderzoeken. Er zijn twee avondrondes uitgevoerd, beiden door één persoon.

Er is gewerkt conform het protocol voor vleermuisonderzoek zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB, 2013). Bijzondere waarnemingen zijn opgenomen en in batsound geanalyseerd.

4.3 ONDERZOEKSRONDES

Datum	Periode/soort	Zon op/onder	Windkracht	Temperatuur	Bijzonderheden
24 mei 2016	Huismus, kerkuil	nvt	2-3 Bft.	15 °C	Bewolkt
1 juni 2016	Huismus, kerkuil	nvt	2-3 Bft.	18 °C	Half bewolkt
1 juni 2016	Vleermuizen/avond, kerkuil	21.50 uur	2-3 Bft.	17 °C	Half bewolkt
14 juni 2016	Huismus, kerkuil	nvt	1-2 Bft.	18 °C	Half bewolkt
14 juni 2016	Vleermuizen/avond, kerkuil	22.01 uur	1-2 Bft.	16 °C	Half bewolkt
20 juni 2016	Huismus, kerkuil	nvt	1-2 Bft.	16 °C	Bewolkt
13 juli 2016	Vleermuizen/ochtend, kerkuil	05.36 uur	1-2 Bft.	16 °C	Bewolkt
17 augustus 2016	Vleermuizen/avond, kerkuil	20.58 uur	0-1 Bft.	16 °C	Helder
7 september 2016	Vleermuizen/avond, kerkuil	20.12 uur	windstil	16 °C	Helder

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 HUISMUS

5.1.1 Waarnemingen

Binnen het plangebied zijn conform de Soortenstandaard Huismus (RVO, 2014) in de periode 1 maart tot en met 20 juni vier onderzoeksrondes uitgevoerd naar huismus.

Op en rondom het perceel Westdijk 78 zijn tijdens de verschillende onderzoeksrondes maximaal zeven paar huismussen waargenomen. Een groot deel van deze dieren heeft de nestlocaties in de woning en de bijbehorende schuur ten zuiden van het plangebied; op 20 juni 2016 zijn hier vanaf het dak namelijk circa vijf roepende huismusmannetjes waargenomen (territoriaal gedrag). Binnen het plangebied zijn maximaal twee nesten van huismus aanwezig. Op 24 mei 2016 zijn op de woonboerderij op Westdijk 78 twee roepende mannetjes waargenomen (zie kaart bijlage 2). In de essenopslag in de hoek van de woonboerderij en de aangrenzende schuur was een huismusvrouwtje voedsel aan het zoeken. Dit vrouwtje verdween na enige tijd onder de 19^e of 20^e dakpan vanaf de linkerzijde van de woonboerderij. Na enige tijd vloog het vrouwtje weer weg en waren er van onder de dakpannen roepende jongen te horen. De coniferenhaag aan de zuidkant van het perceel wordt gebruikt als schuilplaats.



Waarnemingen van huismussen op het dak van de woonboerderij op Westdijk 78 te Mijnsheerenland (foto's: Laneco).

Op en rondom de schuur op Westdijk 89A zijn tijdens geen van de onderzoeksrondes huismussen waargenomen. Op dit perceel zijn geen aanwijzingen (territoriale mannetjes, roepende jongen of met voer slepende ouders) gevonden, die duiden op de aanwezigheid van nestlocaties in de bebouwing.

5.1.2 Effecten

Bij het slopen van de woonboerderij op Westdijk 78 worden twee nestlocaties van huismus aangetast. Voor aantasting van deze verblijfplaatsen is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig en dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen.

Omdat er in 2016 geen broedgevallen of andere activiteit van huismus is vastgesteld op het perceel Westdijk 89A, wordt de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen of andere essentiële onderdelen van het leefgebied van huismus hier uitgesloten.

5.2 KERKUIL

5.2.1 Waarnemingen

Binnen het plangebied zijn conform de Soortenstandaard Kerkuil (RVO, 2014) in de periode februari tot en met half oktober minimaal drie onderzoeksrondes uitgevoerd naar kerkuil. Verder is tijdens alle overige onderzoeksrondes gelet op de aanwezigheid van individuen en sporen (braakballen en krijtstrepen) van kerkuil.

Op de bovenverdieping van de woonboerderij aan de Westdijk 78 hangt een kerkuilenkast, ook zijn hier op de balken diverse krijtstrepen waargenomen en is er op de grond een oude braakbal van kerkuil gevonden. Op 1 juni 2016 is eenmalig een overvliegende kerkuil waargenomen; dit dier kwam vanaf de Westdijk en vloog over het plangebied in oostelijke richting. Later op de avond is er in tegengestelde richting wederom een overvliegende kerkuil waargenomen. Deze overvliegende kerkuilen had geen enkele binding met het plangebied en de nestlocaties bevinden zich dan ook buiten het plangebied. Tijdens de verschillende onderzoeksrondes zijn er verder geen kerkuilen, nieuwe sporen (krijtstrepen of braakballen) of andere aanwijzingen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van kerkuil binnen het plangebied. Ook vormt het plangebied geen essentieel onderdeel van het leef- of foerageergebied van kerkuil.



Kerkuilenkast op de bovenverdieping van de voormalige woonboerderij (links) en braakbal kerkuil (rechts) (foto's: Laneco).

Op en rondom de schuur op Westdijk 89A zijn tijdens geen van de onderzoeksrondes kerkuilen, sporen (krijtstrepen of braakballen) of andere aanwijzingen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van kerkuil.

5.2.2 Effecten

Omdat in 2016 geen broedgevallen van kerkuil of andere aanwijzingen zijn gevonden die duiden op recent gebruik van het plangebied door deze soort, is geen sprake van een vast leefgebied of vaste rust- en verblijfplaats van kerkuil. Er zijn dan ook geen effecten op nesten of andere essentiële onderdelen van het leefgebied van kerkuil te verwachten door het uitvoeren van de geplande werkzaamheden.

5.3 VLEERMUIZEN

De waarnemingen van de zomer- en najaarsrondes naar vleermuizen zijn weergegeven op de kaarten in bijlage 2.

5.3.1 Kraamseizoen

1^e onderzoeksrunde

De eerste op vleermuizen gerichte onderzoeksrunde in de zomer op Westdijk 78 betrof een avondbezoek op 1 juni 2016. Tijdens deze ronde was er erg weinig vleermuisactiviteit in en rondom het plangebied. In totaal zijn er binnen het plangebied drie tot vier foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. De eerste vleermuis werd pas om 22.32 uur waargenomen, ruim een half uur na zonsondergang. Dit dier kwam vanaf de Westdijk het plangebied invliegen. Ook op de Westdijk was het erg rustig, hier zijn maximaal twee foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Binnen het plangebied zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen.

De eerste onderzoeksrunde in de zomer op Westdijk 89A betrof een avondbezoek op 14 juni 2016. Boven het toegangspad van het perceel en boven de aangrenzende dijk zijn twee foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. De eerste vleermuis werd pas om 22.51 uur waargenomen, bijna een uur na zonsondergang. Binnen het plangebied zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen.

2^e onderzoeksrunde

De tweede onderzoeksrunde in de zomer betrof een ochtendbezoek op 13 juli 2016. Tijdens deze ronde is er op beide locaties (Westdijk 78 en Westdijk 89A) geen activiteit van vleermuizen waargenomen. Wel werden er langs de dijk circa 15 passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze dieren trokken naar Westdijk 85 waar vanaf circa 4.45 uur de eerste dieren begonnen te zwermen en te in te vliegen. Hier is een kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuis vastgesteld van meer dan dertig dieren.

5.3.2 Paarseizoen

1^e onderzoeksrunde

De eerste najaarsronde betrof een avondbezoek op 17 augustus 2016. Er was tijdens deze ronde weinig activiteit van vleermuizen in en rondom het plangebied. Om 21.25 uur, bijna een half uur na zonsondergang, werd de eerste gewone dwergvleermuis waargenomen op de locatie Westdijk 78. Een enkel dier vloog af en toe kort foeragerend door het plangebied. Ook langs de dijk foerageerden enkele gewone dwergvleermuizen. Op Westdijk 89A is geen vleermuisactiviteit waargenomen. Vanaf 22.20 uur werd de eerste baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen. Dit dier vloog grotere rondjes in en rondom de locatie Westdijk 78, waardoor de exacte locatie van de paarverblijfplaats niet kon worden vastgesteld. Ook ten zuiden van het plangebied vloog langs de dijk ter hoogte van Westdijk 69 en 71 een baltsende gewone dwergvleermuis; dit dier heeft een paarverblijfplaats in één van deze woningen. Er zijn tijdens deze ronde geen uitvliegende dieren waargenomen en er is ook geen winterzwermactiviteit vastgesteld.

2^e onderzoeksrunde

De tweede najaarsronde betrof een avondbezoek op 7 september 2016. Op beide locaties werd foerageerde één gewone dwergvleermuis en rondom de treurwilg bij de entree van Westdijk 78 is eenmaal een kort foeragerende laatvlieger waargenomen. Op de bovenverdieping van de woonboerderij hing aan de binnenmuur een gewone grootoorvleermuis, later was dit dier in de nok van de bovenverdieping aan het foerageren. Aangezien er geen baltsroep is waargenomen, betreft dit waarschijnlijk een zomerverblijfplaats van één of enkele dieren. Op zowel Westdijk 78 als Westdijk 89A is een enkele baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen. Het dier op Westdijk 78 vloog hoofdzakelijk rondom de woning direct ten noorden van het plangebied (Westdijk 80), waarbij het af en toe wat grotere rondjes maakte door het plangebied. Het dier op Westdijk 89A vloog hoofdzakelijk rondom de woning Westdijk 89, waarbij het af en toe wat grotere rondjes maakte door het plangebied. Op basis van het gedrag kan worden geconcludeerd dat gewone dwergvleermuis geen paarverblijfplaatsen heeft binnen het plangebied, maar dat deze zich bevinden in woningen buiten het plangebied (Westdijk 80 en 89). Er is tijdens deze ronde geen winterzwermactiviteit vastgesteld.

5.3.3 Winterverblijfplaats

Tijdens de verschillende op vleermuizen gerichte onderzoeksrondes, is alleen een zomerverblijfplaats vastgesteld van gewone grootoorvleermuis. Het is niet uit te sluiten dat één of enkele dieren hier tijdens zachte winters overwinteren. Een massawinterverblijfplaats wordt hier gezien de beperkte activiteit echter niet verwacht.

Van andere soorten zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen of andere essentiële onderdelen van het leefgebied vastgesteld. Ook is er geen (massa)zwermgedrag waargenomen, waardoor de aanwezigheid van een (massa)winterverblijfplaats van andere soorten kan worden uitgesloten.

5.3.4 Effecten

Tijdens de vier op vleermuizen gerichte onderzoeken zijn drie soorten vleermuizen waargenomen: gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger. Op de bovenverdieping van de woonboerderij aan de Westdijk 78 is een zomerverblijfplaats van gewone grootoorvleermuis vastgesteld. Daarnaast kan niet worden uitgesloten dat de verblijfplaats ook in de winter door een of enkele dieren wordt gebruikt als verblijfplaats. Door het slopen van de woonboerderij gaat deze verblijfplaats verloren. Voor aantasting van verblijfplaatsen van vleermuizen is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig. Van gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn alleen foeragerende en/of passerende dieren waargenomen binnen het plangebied. Er zijn van deze soorten geen zomer-, kraam- en/of paarverblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageerplaatsen in het plangebied aangetroffen. Ook is het aantal foeragerende vleermuizen en de soortensamenstelling beperkt. Het plangebied is gezien de beperkte waarnemingen echter maar van marginaal belang voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

5.4 OVERIGE SOORTEN

5.4.1 Waarnemingen

Op de zuidelijke muur van de woonboerderij (Westdijk 78) zijn, zoals ook al vastgesteld tijdens de quick scan, enkele tientallen exemplaren van schubvaren (Tabel 2 Flora- en faunawet) aangetroffen.



Op de zuidelijke muur van de woonboerderij (links) zijn circa tien exemplaren waargenomen van schubvaren (rechts) (foto's: Laneco).

5.4.2 Effecten

Door het slopen van de voormalige woonboerderij worden exemplaren en een groeiplaats van schubvaren aangetast. Voor deze aantasting is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig of dient te worden gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode.

6 CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES

Aan de Westdijk 89A te Mijnsheerenland is de oprichting van een nieuw akkerbouwbedrijf voorzien. Om dit mogelijk is men voornemens om de bestaande bebouwing aan de Westdijk 78 en 89A te slopen. Bij een eerder uitgevoerde quick scan is geconcludeerd dat de bebouwing in het plangebied mogelijk geschikt is als vaste rust- en/of verblijfplaats voor vleermuizen. Daarnaast is het plangebied en directe omgeving mogelijk van belang als vaste rust- en/of verblijfplaatsen van vogels waarvan het nest jaarrond is beschermd (huismus en kerkuil).

6.1 CONCLUSIE

6.1.1 *Huismus*

In het plangebied zijn in de woonboerderij aan de Westdijk 78 twee nestlocaties van huismus vastgesteld.

6.1.2 *Kerkuil*

Er zijn binnen het plangebied geen vaste rust- en verblijfplaatsen of andere essentiële onderdelen van het leefgebied van kerkuil vastgesteld.

6.1.3 *Vleermuizen*

Bij het gerichte onderzoek naar vleermuizen zijn drie soorten vleermuizen waargenomen in en rondom het plangebied: gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger. Van gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn alleen enkele foeragerende en passerende individuen waargenomen binnen het plangebied; het plangebied is voor deze soorten niet van grote betekenis. Op de bovenverdieping van de woonboerderij aan de Westdijk 78 is een zomerverblijfplaats van gewone grootoorvleermuis vastgesteld; er kan niet worden uitgesloten dat de verblijfplaats ook in de winter door een of enkele dieren van deze soort wordt gebruikt als verblijfplaats.

Er zijn geen kraam- en paarverblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageerplaatsen in het plangebied aangetroffen. Het plangebied is gezien de beperkte waarnemingen maar van marginaal belang voor vleermuizen.

6.1.4 *Overige soorten*

Op de zuidelijke muur van de woonboerderij (Westdijk 78) zijn enkele tientallen exemplaren van schubvaren aangetroffen.

6.2 CONSEQUENTIES

6.2.1 Westdijk 78

Huismus

In het plangebied zijn in de woonboerderij op Westdijk 78 twee nestlocaties van huismus (soort waarvan het nest jaarrond is beschermd) aanwezig die zullen worden aangetast bij sloopwerkzaamheden. Er dient voor deze aantasting een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd en er dienen mitigerende maatregelen genomen te worden. Deze dienen uitgewerkt te worden in een projectplan wat bij de ontheffingsaanvraag gevoegd kan worden.

Kerkuil

Er zijn ten aanzien van kerkuil geen consequenties voor het slopen van de bebouwing op Westdijk 78.

Vleermuizen

In het plangebied is in de woonboerderij op Westdijk 78 een zomer- en mogelijke winterverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis aanwezig (tabel 3 Flora- en faunawet en bijlage IV Habitatrichtlijn) die zal worden aangetast bij sloopwerkzaamheden. Er dient voor deze aantasting een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd en er dienen mitigerende maatregelen genomen te worden. Deze dienen uitgewerkt te worden in een projectplan wat bij de ontheffingsaanvraag gevoegd kan worden.

Overige soorten

Op de woonboerderij op Westdijk 78 zijn enkele tientallen exemplaren van schubvaren (Tabel 2 Flora- en faunawet) aanwezig die zullen worden aangetast bij sloopwerkzaamheden. Er dient voor deze aantasting een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd en er dienen mitigerende maatregelen genomen te worden. Deze dienen uitgewerkt te worden in een projectplan wat bij de ontheffingsaanvraag gevoegd kan worden. Als alternatief kan er ook worden gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode.

6.2.2 Westdijk 89A

Huismus

Er zijn ten aanzien van huismus geen consequenties voor het slopen van de bebouwing op Westdijk 89A en het realiseren van nieuwbouw op dit perceel.

Kerkuil

Er zijn ten aanzien van kerkuil geen consequenties voor het slopen van de bebouwing en het realiseren van nieuwbouw op Westdijk 89A.

Vleermuizen

Er zijn ten aanzien van vleermuizen geen consequenties voor het slopen van de bebouwing op Westdijk 89A en het realiseren van nieuwbouw op dit perceel.

Overige soorten

Er zijn ten aanzien van overige soorten geen consequenties voor het slopen van de bebouwing op Westdijk 89A en het realiseren van nieuwbouw op dit perceel.

BIJLAGE 1 LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV, Utrecht.

Helmer, W., Limpens, H.J.G.A. en Bongers., W., 1e versie 1988. Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors, Stichting vleermuis-onderzoek (dr. L. Bels stichting).

Limpens, H., K. Mosterd en W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen; Onderzoek naar verspreiding en ecologie; KNNV Uitgeverij.

Netwerk Groene Bureaus, GAN, 2013. Vleermuisprotocol.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis – *Pipistrellus pipistrellus*.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gewone grootoorvleermuis – *Plecotus auritus*.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Huismus – *Passer domesticus*.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Kerkuil – *Tyto alba*.

Weterings, S. & A. de Bonte, 2016. Natuurtoets nieuw akkerbouwbedrijf Westdijk 89A te Mijnsheerenland. Aequator Groen & Ruimte bv, Harderwijk.

Websites:

www.vleermuis.net

www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGE 2 WAARNEMINGEN OP KAART



Legenda

- Gewone dwergvleermuis – foeragerend/passierend
- Gewone dwergvleermuis – vliegroute
- Gewone dwergvleermuis – kraamverblijfplaats
- ★ Nestlocaties huismus
- Kerkuil - overvliegend
- ★ Groeiplaats schubvaren



Legenda

- Gewone dwergvleermuis – foeragerend/passierend
- ▲ Gewone dwergvleermuis – paarverblijfplaats
- ▼ Gewone grootoorvleermuis – zomerverblijfplaats
- Laatvlieger – foeragerend/passierend